

Ramsarska konvencija

// Andrej Sovinc

1: Po merilih Ramsarske konvencije so Sečovljejske soline za prezimujoče in preletne vodne ptice pomembno območje, ki so prvo slovensko mokrišče v ramsarski družini od leta 1993. Mokrišča, kot so npr. tradicionalne soline, prispevajo tudi k razvoju lokalne skupnosti, saj so lahko vir za pridelavo hrane. foto: Andrej Sovinc

2: Leta 1999 so postale Škocjanske jame prvo evropsko ramsarsko podzemsko mokrišče. foto: Borut Lozej, vir: Arhiv Parka Škocjanske jame

V letošnjem letu obeležujemo 40 let skrbi za mokrišča mednarodnega pomena. Februarja 1971 je bila namreč v iranskem mestu Ramsar podpisana medvladna pogodba, ki jo poznamo z imenom Ramsarska konvencija. Nastala je kot odgovor na vse hitrejšo izgubljanje mokrišč, še zlasti tistih, ki so življenjski prostori vodnih ptic. Konvencija o mokriščih velja za prvo medvladno pogodbo, ki se zavzema za ohranjanje mokrišč na nacionalni in mednarodni ravni in njihovo trajnostno rabo.

Okroglo obletnico je želel Urad Ramsarske konvencije izkoristiti za nadaljevanje spoznavanja ljudi s čudesi mokrišč in z njo njihovo zaščito, kar želimo predstaviti tudi v Svetu ptic.

Koliko je mokrišč?

Mokrišča najdemo na vseh nadmorskih višinah in v vseh geografskih širinah. Obsegajo okoli 2 % površja Zemlje in okoli 6 % kopnega. Skupna površina poznanih mokrišč v Sloveniji pokriva dobrih 5 % površja, torej le malo manj od svetovnega povprečja obsega kopenskega površja. Največji delež mokrišč na enoto površine v Sloveniji je v povodju Pesnice, kjer je mokrišč kar 17 %, na porečju Slovenske Istre pa je delež površinskih mokrišč le 0,01 %.

Naša mokrišča so po velikosti skromnejša. Porečje Donave meri 817.000 km², kar je več kot 40 površin Slovenije in je od našega največjega porečja Ljubljanice več kot 3.000-krat večje.

Največje mokrišče na površju Slovenije je Cerkljsko jezero, ki se občasno razteza na površini več kot 22 km².

Kaj ogroža mokrišča?

Odgovor na to vprašanje je preprost: človek! Čeprav se gledanje na mokrišča kot "nekoristne površine" počasi spreminja, pa je za mnoga mokrišča že prepozno. Na Nizozemskem, v Nemčiji, Španiji in Italiji se je delež mokrišč po drugi svetovni vojni zmanjšal za okoli 60 %, ponekod še za več. Mokrišča so se morala umakniti poljem in urbanizaciji, ob morju pa ribogojnicam in plažam. To je bil čas regu-

liranja vodotokov, "izboljšav", izsuševanja in namakanja zemljišč, zasipavanj mokrišč z odpadki in izpusti in pravljič o tem, da so mokrišča leglo bolezni in nadlog. Temu se vedno bolj pridružujejo tudi grožnje, ki jih prinašajo invazivne tujevrstne vrste, ki včasih povsem spremenijo ekološke značilnosti mokrišč. Širši vzrok za ogrožanje mokrišč je zagotovo v nizki okoljski osveščenosti in pomanjkanju odgovornega odnosa človeka do narave.

Slovenija in Ramsarska konvencija

Sečovljejske soline so bile leta 1993 kot prvo slovensko mokrišče uvrščene na ramsarski seznam mednarodno pomembnih mokrišč. Sledile so Škocjanske jame, ki so bile leta 1999 uvrščene na seznam kot prvo podzemsko mokrišče v Evropi, leta 2006 pa se jima je pridružilo še Cerkljsko jezero. Nekaj let je tudi učinkovito deloval Nacionalni odbor Ramsarske konvencije, katerega delo bi bilo smiselno oživiti.

Ramsarska konvencija v praksi

V slovenskem pravnem redu ima mednarodna konvencija, ki jo sprejme Republika Slovenija, težo zakona. Razumevanje ciljev in namena Ramsarske konvencije zato v teoriji zagotavlja mokrišču dolgoročno ohranitev in torej onemogoča vse posege in aktivnosti, ki bi lahko ta značaj ogrozili. Lahko bi rekli, da je s tem mokrišče zavarovano, četudi zanj ni pripravljen poseben akt o ustanovitvi zavarovane območja, saj ga pred uničujočimi posegi varujejo določila Ramsarske konvencije. Vsaj v teoriji naj bi bilo tako ... Ob tem pa ne pozabimo na vsesplošno nizko raven spoštovanja zakonodaje v naši državi.

Ramsarska konvencija pomaga pri zagotavljanju trajnostne rabe tudi mokriščem, ki niso določena kot mokrišča mednarodnega pomena in uvrščena na Ramsarski seznam. Načela konvencije namreč veljajo za vsa mokrišča na ozemlju države pogodbenice in ne le za tista, ki so prepoznana kot mednarodno pomembna. V dokumentih, ki podpirajo vsebine Ramsarske konvencije, so tudi določila

la, da v primeru čezmejnih mokrišč za celotno mokrišče veljajo ista določila.

V praksi seveda ni pričakovati, da bo Urad Konvencije ostro protestiral pri državnih oblasteh v primeru, ko se v državi posamezno mokrišče zasuje – celo ko je ogroženo mokrišče mednarodnega pomena in je Urad Konvencije obveščen, bodo postopki tekli počasi in preudarno. Urad Konvencije bo najprej sam preveril informacije o dejanski ogroženosti mokrišča in potem morda z vljudnostnim pismom povprašal predstavnike oblasti, kakšno je uradno mnenje o zadevi. Ko so pred leti z južne strani Dragonje, na območju Ramsarske lokalitete Sečoveljske soline, kjer še ni dogovorjen potek državne meje, hrvaški lovci streljali na vodne ptice, se je naša država obrnila na pomoč k Uradu Konvencije. Vsa predhodno uporabljena sredstva, od obvestil do uradnih not slovenske vlade hrvaškim kolegom, namreč niso zalegla. Ker se hrvaška stran na slovenska opozorila o nesprejemljivosti lova ni odzvala, je Urad Konvencije v pismu hrvaškim oblastem pojasnil določila Ramsarske konvencije, in lov je bil ustavljen. Seveda le za nekaj časa ... Morda bi morala Slovenija podobno »diplomatsko ofenzivo« sprožiti tudi zaradi organiziranega streljanja vodnih ptic na Ormoškem jezeru s hrvaške strani. Ormoško jezero sicer ni na seznamu ramsarskih lokalitet, čeprav izpolnjuje merila za pridobitev takšnega statusa kot ena najpomembnejših postaj na selitveni poti vodnih vrst ptic s severa Evrope.

Mehanizem Konvencije omogoča tudi, da se mokrišča, katerih ekološki značaj je ogrožen, uvrstijo na poseben seznam (»Montreux list«). Države kršiteljice so tako izpostavljene določenemu mednarodnemu pritisku. Žal je to tudi vse, saj Konvencija ne predvideva nobenih drugih kazni za kršenje določil konvencije.

Pomen ptic za varstvo mokrišč

Merila za določevanje mednarodno pomembnih mokrišč v sklopu Ramsarske konvencije med drugim temeljijo na pojavljanju, predvsem pa na številčnosti vodnih in močvirskih ptic. Tako naj bi bila vsa mokrišča, na katerih se zadržuje (gnezdi, se ustavi na preletu ali prezimuje) vsaj 1 % populacije neke vrste ptic v eni izmed biogeografskih regij (Slovenija tako sodi v črnomoško regijo), uvrščena med

Ramsarske lokalitete. V Sloveniji takšne kriterije izpolnjuje in tudi presega reka Drava, kjer se na velikih vodnih zadrževalnikih in v ostankih poplavnih lok ustavlja na tisoče rac. Med njimi so, v mednarodno pomembnem številu, zvonci (*Bucephala clangula*), kreheljci (*Anas crecca*), mla-karice (*A. platyrhynchos*) in druge vrste. Reka Drava bi bila tako zlahka uvrščena med Ramsarska mokrišča mednarodnega pomena. Drugo, posebej za prezimujoče in preletne vodne ptice pomembno območje po merilih te konvencije so Sečoveljske soline, ki so že v Ramsarski družini. ●

Ramsarska definicija mokrišča

(1. in 2. člen konvencije):

»Območja močvirij, nizkih barij, šotišč ali vode, naravnega ali umetnega nastanka, stalna ali občasna, s stoječo ali tekočo vodo, ki je sladka, brakična ali slana, vključno z območji morske vode, katere globina med oseko ne preseže šestih metrov, in obalna območja blizu mokrišč in otoki ali morska vodna telesa, ki so med oseko globlja od šestih metrov in ležijo znotraj mokrišč.«

VIRI

BELTRAM, G., SOVINC, A., LENGAR, T. et al (1999): Ramsarska konvencija in slovenska mokrišča. Monografija Nacionalnega odbora Republike Slovenije za Ramsarsko konvencijo, Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana.

BELTRAM, G. (2005): Novi izzivi za ohranjanje mokrišč v 21. stoletju. Ministrstvo za okolje in prostor, Trajanus, Ljubljana.

3: Cerknško jezero se je na Ramsarski seznam mednarodno pomembnih mokrišč uvrstilo kot tretja slovenska lokacija leta 2006. foto: Ivan Esenko

4: Reka Drava izpolnjuje merila za ramsarsko mokrišče, saj se na velikih vodnih zadrževalnikih in v ostankih poplavnih lok ustavlja na tisoče rac. Med njimi so zvonci (*Bucephala clangula*), ki se v času prezimovanja pojavljajo v mednarodno pomembnem številu. foto: Tone Trebar